

NOEST

Hout
Gereedschap
Ambacht

NR 08 - MAART 2026

Mijn favoriete tools
Julius Leerkamp

De werkplaats van
Dirk Monster

Dossier:
boren

Koen van Oort:

**‘Wat je er te veel afhaalt,
kan er niet meer bij’**

Wie heeft er invloed op jou?

Op de cover

Frank Bröcker en
Julius Leerkamp

COLOFON

Hoofredactie

Titus Baptist

Eindredactie

Joanne Janssen

Redactie

Hilde Wijnen en
Menucha van Ginkel

Drukkerij

Senefelder Misset

Concept en vormgeving

Studio Kaap

Fotografie

Ivo Hutten

Druk

8^e editie

Oplage

10.000

Copyright © 2026
Baptist Arnhem bv

BAPTIST

Baptist Arnhem bv

Vlamoven 32

6826 TN Arnhem

T: 026-3512856

E: support@baptist.nl

NOEST is ons halfjaarlijkse magazine over houtbewerking. Gratis verkrijgbaar bij je bestelling in de winkel of online. Dit magazine is een gift aan onze klanten. Er is dan ook geen abonnement af te sluiten. Zie baptist.nl/noest voor de vorige edities.

Is houtbewerken een hobby waarbij je jezelf helemaal terugtrekt of zoek je aansluiting bij anderen? Ook sociale media en *influencers* komen bij veel houtbewerkers in de werkplaats terecht. En dat is goed, zo leren we van elkaar. Vaak heeft de term influencer een negatieve ondertoon. Maar als je scherp blijft kijken wie wat zegt, kun je er vooral veel van leren. Er zijn veel collega-houtbewerkers wereldwijd die erg openstaan om ervaringen te delen.

In deze editie van NOEST krijg je een inkijkje bij houtbewerkers die ook aanwezig zijn op de socials. En het blijft bij hen niet alleen maar bij kijken, het is vooral interessant als de interactie gezocht wordt. Stel je vraag, geef commentaar, hoe doe jij het? Daar leren we met z'n allen van.

Dat leren kan uiteraard ook op school, bij een cursusinstelling of bij een andere leermeester. Deze plekken hebben we bezocht en hier weer mooie verhalen opgehaald. Een beetje jaloers ben ik wel op mijn collega Mascha; het bedrijfsbezoek bij onze leverancier Gyokucho in Japan leert je veel over gereedschap, maar zeker ook over een andere cultuur.

Tot slot nog een oproep. We krijgen regelmatig de vraag of er nog eerdere edities van NOEST verkrijgbaar zijn. De papieren varianten hebben we niet meer, ze zijn alleen nog digitaal op onze website te lezen. Daarom de vraag: heb je een papieren editie over of wil je deze niet meer (en ziet deze er goed uit), dan mag je die inleveren in de winkel. Zo kunnen wij er iemand anders nog een keer blij mee maken.

Veel leesplezier met de verhalen in NOEST 8!

Titus Baptist

IN DEZE EDITIE

NR 08 - MAART 2026

26

Hout & ...
lestyn Kras

Ondernemersinterview
Jos Mertens

28

34

Dossier oude ambacht
De geschiedenis van de kuiperij

- 6 De werkplaats van**
Dirk Monster
- 9 Column Koen van Oort**
Over de lijn
- 10 Keuzehulp**
Boren
- 11 Mijn favoriete tools**
Julius Leerkamp
- 16 Dossier gereedschap**
Boren
- 20 Doorgezaagd**
Kolomboormachine
- 21 In beeld**
Theo Konijnenburg
- 22 In gesprek met**
Jos Meuleman
- 26 Hout &**
Iestyn Kras
- 28 Ondernemersinterview**
Jos Mertens
- 32 Uit de kunst**
Evelien Toornvliet
- 34 Dossier oude ambacht**
De geschiedenis van de kuiperij
- 38 Jong Geleerd**
Madelief Bolleboom en Flip Fleuren
- 40 Een tweede leven**
Buurman
- 43 In beeld**
Rob de Looff
- 44 Bedrijfsbezoek**
Gyokucho
- 48 Leerling en meester**
Jos Janssen en Hein te Velde
- 50 Boekentips**
Tips van Baptist
- 51 Noeste woordzoeker**
Maak kans op een Gyokucho zagenset!

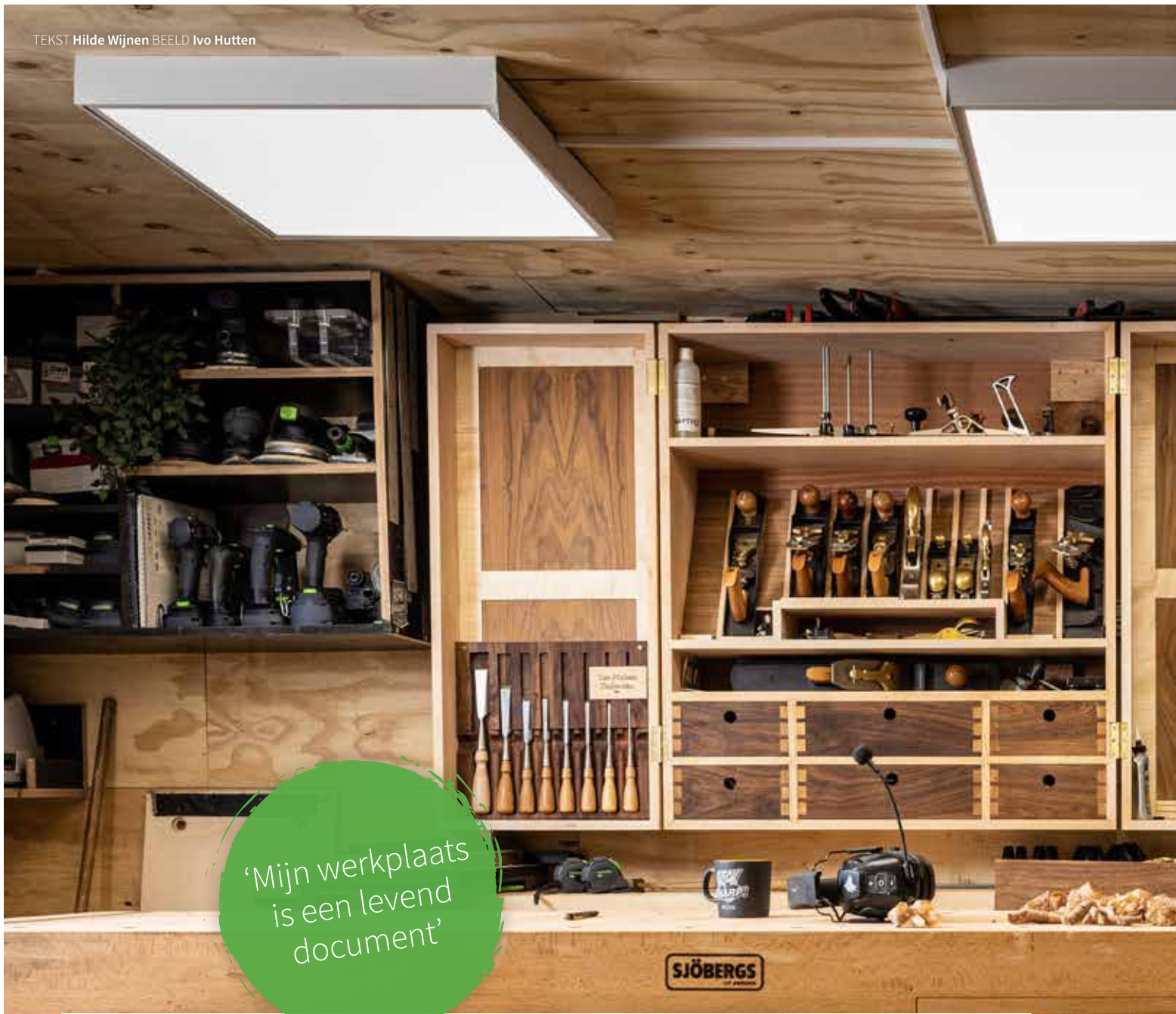
40

Een tweede leven
Buurman

44

Bedrijfsbezoek
Gyokucho

‘Mijn werkplaats is een levend document’

Dirk Monster (36) heeft al een paar levens achter de rug: hij was metselaar, marinier, renoveerde villa's en woonde en werkte een hele poos in Australië. Inmiddels is hij projectleider in Delft, vader van drie en maakt hij meubels en YouTube-video's vanuit zijn eigen werkplaats onder de naam DCreation. “Bouwen doe ik al mijn hele leven.”

Mensen motiveren

“Blijkbaar is het wat ik ben, maar ik vind de term *influencer* verschrikkelijk. Ik wil niet ‘influencen’: mensen dingen laten kopen die niet nodig zijn of mensen dingen laten doen die zij niet willen. Ik bouw gewoon meubels en dat deel ik. Het is superbelangrijk om het behapbaar te houden, dus ik laad mijn video's niet af met informatie. Ik deel het in kruimels. Je wil dat het blijft hangen. Mensen motiveren vind ik leuk. Ik probeer in de *comments* ook altijd antwoord te geven. Sommige dingen zijn *boring* om te zien, maar het hoort er wel bij. Ik ga niet alleen het succes delen. Echte makers hebben ook minder grote kanalen. Als je een resultaatfoto laat zien, heb je ineens veel volgers, maar deel je iets technisch, dan vallen er weer een hoop af. Twintig likes zijn soms meer waard dan tweehonderd. Die komen dan van mensen die reageren op de technische details of feedback geven in een DM (direct message ofwel privébericht, red.)”

DE WERKPLAATS VAN Dirk Monster

Het vrije leven

“Het is een beetje rommelig, maar iedereen die dit werk doet, weet dat een werkplaats die *clean* is niet de realiteit is. Als je ergens van de grond kan eten, wordt er niet gewerkt. Mijn werkplaats is een levend document. Het begon allemaal met een hokje van vijf vierkante meter. Toen stonden de fietsen er nog. Later heb ik het stuk, waar mijn machines nu staan, erbij gebouwd. Daar heb ik echt veel meubels gemaakt. Het laatste deel is er afgelopen jaar bijgekomen. Zo is de werkplaats groeiende, hoewel: meer kan ik niet kwijt. Voor een grotere werkplaats moeten we verhuizen. Eigenlijk willen we emigreren. Lekker de stad uit, in de natuur, creëren, het vrije leven. Een grote loods in mijn achtertuin in Zweden, georganiseerd en gestructureerd, dat zou ik het liefst willen.”

Ontwerpen delen

“In het begin was ik veel in de werkplaats. Nu nog ongeveer twee uur per dag en soms een hele avond. Ik wil niet de hele zaterdag aan de werkbank staan, want dan wil ik met de kinderen sporten. Ik ben een stuk efficiënter geworden. Ik ga nooit zonder plan aan het werk. Als ik genoeg geld zou verdienen met wat ik maak, dan zou ik hier wel de hele dag zijn, maar ik ga hier niet uit mijn neus zitten eten. Alles wat ik maak, design ik zelf in Fusion (3D-tekenprogramma, red.). Mijn ontwerpen deel ik trouwens ook op YouTube. Mensen mogen het zo hebben, als dat ze gelukkig maakt. Inspiratie haal ik overal vandaan: van Pinterest of wanneer ik door de stad loop. Ik heb altijd verschillende projecten openstaan in mijn programma. Steeds voeg ik weer iets toe. Alle signalen die ik opvang, smelten zo samen tot een nieuw project.”

Hout lezen

“Ik ben actief van mezelf, maar als ik aan het werk ben, ben ik heel geconcentreerd. Het is een soort meditatie. Ik geloof echt dat dit soort werk goed zou zijn voor iedereen. Als je er interesse in hebt, kan je meubels maken. Fascinerend vind ik dat. Hout leren lezen is daarbij wel heel belangrijk. Aan de vezels kun je zien

wat voor structuur het hout heeft. Als je meewerkt met de structuur, kun je het makkelijk bewerken. Er kan veel stress in het hout zitten. Dan gaat het alle kanten op en dat is heel mooi, maar het is moeilijk te bewerken. Hoewel licht hout ook mooi is, vind ik walnoot het mooist. Het werkt fijn, heeft de perfecte krul en de vezels zitten aan elkaar verbonden. Walnoot is hardhout, maar dat heeft niets te maken met de hardheid van het hout. De term verwijst naar de botanische indeling van de boom. Daar is veel onduidelijkheid over. Walnoot is soms net boter.”

Leuke winkelhaakjes

“Ik koop dingen waar ik echt wat aan heb. Al het gereedschap en alle machines die je in de werkplaats ziet, gebruik ik. Je kan je een ongeluk kopen. Ik ken mensen die bijlen of beitels van de andere kant van de wereld laten komen. In het begin deed ik dat ook wel: leuke winkelhaakjes enzo, maar ik realiseer me: ik ben een functionele gebruiker. Ik heb intussen alweer wat schaven verkocht. Als het toch maar een beetje niks ligt te doen; het is ook gewoon geld, hè? Laatst ben ik uitgenodigd door Festool voor een event van een week. Ik ben een van hun topambassadeurs. Fantastisch! Ik heb er alleen maar met nieuwe dingen gespeeld! Ik vind het leuk om een Festool-fan te zijn, maar ik vind het ook leuk dat Festool fan is van mij! Het was een van de eerste dingen die ik ooit kocht: een Festool-bitje, en nu zit ik met eigenaar Barbara aan tafel te praten en vraagt ze naar mijn mening! Dat brengt sociale media wel teweeg, er ontstaan mogelijkheden waar je niet eens over kunt nadenken!” ●

www.instagram.com/dcreation007

‘Als je ergens van de grond kan eten, wordt er niet gewerkt’

Koen van Oort is meubelmaker en geeft sinds 2017 les op het ROC aan jonge meubelmakers in spe. Daarnaast vraagt hij zich van alles af. Waarom wilde hij het vak vroeger zelf zo graag leren, bijvoorbeeld. Of: valt er nog ergens romantiek te bespeuren in de dagelijkse praktijk van de meubelmaker? En: bestaat het ambacht eigenlijk nog wel?

door **Koen van Oort**

Over de lijn

Het is vrijdag. Mijn energie is bijna op. Maar op de laatste dag van de week geef ik praktijkles aan de eerstejaars en dat vind ik erg leuk. Het is het einde van de periode en de studenten hebben bijna allemaal hun eerste werkstuk af. Ze merken er gelukkig niets van, maar ik zit niet lekker in mijn vel. Ik heb het laatste half jaar veel te veel hooi op mijn vork genomen en vandaag barst de bom. Om een wat onbenullige situatie val ik lelijk uit tegen mijn collega tijdens de koffie en door de opgebouwde spanning van de afgelopen weken is nu de grens bereikt. Ik ben over de lijn gegaan. Als meubelmaker weet je dan dat je maar beter even kunt stoppen en opnieuw beginnen. Wat je er te veel afhaalt, kan er niet meer bij, en dat is me nu overkomen.

Inmiddels zit ik ruim drie weken thuis. Het kostte wat overredingskracht van mijn collega's, maar uiteindelijk moest ik toegeven. Ik vind het heel heftig om zo plotse-ling te moeten stoppen met mijn werk. Door te gaan bosbaden (*shinrin-yoku*, een Japanse therapievorm, red.) op De Veluwezoom kom ik langzaam weer tot rust. Thuis heb ik een werkplaats, maar de eerste weken komt er niets meer uit mijn handen.

Op school heb ik vaak kennismakingsgesprekken gevoerd met mensen die vanuit een burn-out besloten iets anders te gaan doen met hun leven. Zoals de 56-jarige Henrie, die graag een opleiding wil volgen als meubelmaker. Henrie heeft jarenlang op kantoor gewerkt en duizenden spreadsheets ingevuld en is compleet opgebrand. Via een cursus is hij aan het houtbewerken geslagen en hij wordt er steeds fanatieker in. Nu wil hij het roer omgooien en gediplomeerd meubelmaker worden. Ik dacht altijd: tja Henrie, te laat. Onze studenten zijn op hun zestiende begonnen en die haal jij nooit meer in. Maar Henrie zet door, doet enorm zijn best en is superenthousiast. De studenten zien dit en het werkt aanstekelijk.

Nu ik thuis zit, denk ik aan hem. Moet ik ook mijn roer omgooien? Na drie weken heb ik mijn beitels en mijn potlood scherp geslepen en maak ik een keukentrapje af waar ik ooit aan begonnen was. Krullen maken met de schaaf en kijken naar de lijn. Het is mooi geworden. Die paar kleine foutjes die ik heb gemaakt, vind ik niet erg. Is dit het begin van een nieuwe periode?

‘Wat je er te veel afhaalt, kan er niet meer bij’

MERKEN CILINDERKOPBOREN

Bohrcraft

Bohrcraft is een Duits bedrijf dat zich bezighoudt met het ontwikkelen van gereedschappen voor boren, frezen, draadsnijden, verzinken, zagen en bevestigen: precisiegereedschap voor een scherpe prijs.

Famag

Met een rijke geschiedenis die teruggaat tot het jaar 1865 heeft Famag veel ervaring in het ontwikkelen van kwalitatief gereedschap. Famag produceert boorgereedschappen voor zowel de hout- en kunststofbewerking als voor metaal, beton en andere materialen. In NOEST 4 (maart 2024) in de rubriek Bedrijfsbezoek lees je meer over Famag.

Zobo

De producten van Zobo worden gemaakt in Zwitserland. De precisieboren staan bekend om de lange levensduur, de unieke oppervlaktekwaliteit en de hoge snijprestaties. De gedegen keuze aan verlengstukken, centreerboren en dieptesnijders bieden een uitzonderlijk veelzijdig systeem.

Meer merken

Er zijn nog veel meer merken (cilinderkop)boren. En die variëren in prijs en kwaliteit. Bedenk van tevoren hoe nauwkeurig of netjes een gat eruit dient te zien: komt het in het zicht of wordt het weggewerkt? Maar ook: boor je één gat, tien of honderd? En doe je dat in zacht- of hardhout?

Meer weten? Lees het artikel over boren op pagina 16.

TYPEN BOORMACHINES

Schroef-/boormachine

Een schroef-/boormachine is een veelzijdig apparaat voor standaard boor- en schroefwerk in hout, kunststof en non-ferro metalen. Het is vaak een compacte machine voor de meest voorkomende werkzaamheden in huis of in de werkruimte.

Klopboormachine

Een klopboormachine combineert roterend boren met een lichte klopbeweging, waardoor de machine geschikt is voor boren in hardere materialen zoals baksteen. De klopboormachine is krachtiger dan een standaard boormachine, maar subtieler dan een boorhamer. Perfect voor boorwerk in steen.

Slagschroefmachine

Een slagschroefmachine levert hoge, pulserende draaikrachten voor het snel en stevig vast- of losdraaien van schroeven en bouten. Hij is niet bedoeld om te boren, maar om zware of repeterende schroefklussen aan te kunnen. Slagschroevendraaiers hebben een hoog koppel, gemeten in Newton (Nm).

Boorhamer

Een boorhamer gebruikt een pneumatisch hamermechanisme dat veel krachtiger is dan de klopfunctie van een klopboormachine. Hierdoor is hij ideaal voor zwaar werk zoals boren in beton of sloopwerk. De boren hebben een SDS-Plus of SDS-Max aansluiting.

Bekijk alle boormachines

MIJN FAVORIEETE TOOLS

Sinds anderhalf jaar staat **Julius Leerkamp** met veel plezier achter de toonbank van Baptist. De samenwerking met mensen die in hetzelfde vak zitten en de onderlinge uitwisseling van kennis geven hem veel voldoening. Julius is afgestudeerd als productdesigner. Kwaliteit en esthetiek zijn voor hem belangrijk. Dit is ook terug te zien in zijn vijf favoriete producten!

1

BOHRCRAFT HSS-E METAALBOOR KOBALTLEGERING

“Van Mascha kreeg ik de tip om eens een kobaltboor te gebruiken. Goedkoop gereedschap halen is natuurlijk erg gemakkelijk, dat weet iedereen, en dat geldt ook voor boortjes, maar met een kleine investering werk je veel efficiënter en vlugger. Tussen de standaard gerolde boor en de gefreesde kobaltboor zit veel verschil in snelheid en gemak. En omdat deze boor niet gerold is, is de tolerantie veel strakker en geeft hij bijna geen imperfecties. Ook is de standtijd van een kobaltboor een stuk langer. Hij blijft dus langer scherp. Verder zien deze kobaltboren er gewoon heel vet uit, met die mooie messing gloed.”

2

ZWENKBARE ALUMINIUM BOORSTANDAARD 350MM

“Het is zo’n simpel idee: een houder waarmee je in bepaalde hoeken heel precies een gat kunt boren. Stel, je gaat terug in de tijd, bijvoorbeeld de middeleeuwen, en je neemt deze boorstandaard mee: dan word je gezien als een god! Zo superaccuraat en haaks te kunnen boren zou vroeger echt een superkracht zijn geweest. Ik vind de boorstandaard een essentieel gereedschap. Hij kan in verschillende hoeken boren en heeft de optie om in het midden van rondhout te boren, plus op rechte balken kun je meteen het middelpunt vinden. Met deze drie functies zijn complexe berekeningen niet meer nodig. De standaard is simpel in gebruik en je kunt alles wat een standaardspanknop heeft erop zetten. Dit is een toproduct.”

3

CMT COMPLETE FREESTAFEL + BOVENFREESMACHINE CMT7E

“Een freesmachine kan voor sommige mensen best intimiderend zijn: het luide geluid, het hoge toerental en als je iets niet goed doet, kun je in een keer je materiaal verknallen. Deze freestafel van CMT is nieuw in het assortiment. Ik vind het zó vet dat er nu een kant-en-klaar product bestaat dat geschikt is voor iedereen, of je nu beginner bent of al ervaring hebt. De tafel zet je in elkaar alsof het een Ikea-pakket is. Je kunt ‘m zo plaatsen, je hoeft niks aan je werkplaatsinfrastructuur te veranderen. En hij heeft een automatische asblokkering. CMT is een Italiaans merk. De prijs-kwaliteitverhouding is goed. En hij komt met een freesmachine van 2.400 Watt: dit is echt een beest!”

4

BRIDGE CITY HP-8V2 MINI BLOKSCHAAF 110MM

“Negentig procent van de tijd kijk je naar je gereedschap en tien procent ervan gebruik je het. Het oog wil dus ook wat. Bridge City is esthetisch een van de beste merken, vind ik. Het anodiseren (aanbrengen van een oxidelaag, red.) van het aluminium wordt heel mooi gedaan. Deze blokschaaf heeft afstelvoetjes, een erg innovatieve verandering voor een gereedschap dat al zo lang bestaat. De afstelvoetjes zijn te gebruiken als dieptestop. De voetjes zorgen ervoor dat je je materiaal niet dunner kan schaven dan bedoeld. Handig voor nauwkeurig werk. De miniblokschaaf wordt ook heel netjes geleverd. Het is een plezier om het doosje uit te pakken.”

BRUSSO

“Brusso maakt meubelbeslag en ijzerwaren voor houtbewerking. We hebben het complete assortiment in de winkel. Het had meteen mijn interesse toen ik bij Baptist kwam werken. Ik ben zelf fanatiek met fijnmechanica en maquettebouw, dus vooral de verfijndheid spreekt me aan. Deze scharnieren gebruik je natuurlijk niet voor garagedeuren, maar bijvoorbeeld voor kleine kistjes. Zelf ontwerp en maak ik er momenteel eentje voor mijn klokschuifmaat. De producten van Brusso zien er supernetjes uit, ook als ik er als ontwerper naar kijk. De kleuring van de scharnieren is strak, er is geen ratel of speling te bekennen en de haptische feedback van de kistsluitingen is uitzonderlijk. Ik vind dit de mooiste productgroep van de winkel.”

Dossier
Gereedschap

Boren

*Voor iedereen die graag
een gaatje maakt*

Een boor hoort bij de basisuitrusting van de houtbewerker. Vrijwel iedereen heeft er wel één in huis, maar de ene boor is de andere niet. Mascha van der Meer, medewerker bij Baptist weet daar alles van en neemt ons mee in de wereld van het gaten boren: van de oeroude fretboor tot de moderne verzinkboor. Het verhaal van de boor tot op de bodem uitgeboord.

Van bot tot boormachine

Al duizenden jaren geleden maakten mensen gaten in botten of schelpen om sieraden te dragen of werktuigen te maken. De eerste boren werden gemaakt van been of hout, pas veel later kwam ijzer in beeld. De techniek werd verfijnder, maar het principe bleef hetzelfde: het gericht weghalen van materiaal om een gat of ruimte te maken.

Handboren: puur vakmanschap

Vroeger boorde je elk gat met de hand. Tegenwoordig is er de elektrische boormachine die het werk een stuk makkelijker maakt. Toch is de liefde voor de handboor niet verdwenen.

De fretboor is misschien wel de oudste boor die nog steeds wordt gebruikt. Een klein handvat met een dun boortje eraan: ideaal voor kleine gaatjes of lastig bereikbare plekken. Of als je geen zin hebt om je boormachine tevoorschijn te halen voor één gaatje. Baptist verkoopt ze in verschillende diameters. Voor kinderen is hij ideaal om te leren boren.

De avegaar (of slangenboor met handgreep) wordt vooral gebruikt in vers hout. "Als je het bos in gaat om een krukje te maken, heb je geen stroom," vertelt Mascha. "Een avegaar is dan perfect. Je draait hem met een stok als hefboom door het hout heen." Baptist verkoopt zowel Europese als Japanse varianten.

De booromslag is de klassieke handboormachine: een metalen slinger waarmee je een boor ronddraait. Ideaal voor wie zonder stroom werkt of extra controle wil. "Het is een nicheproduct," zegt Mascha, "maar prachtig voor fijn werk. Een eerlijk is eerlijk, ook een beetje nostalgie."

De houtspiraalboor: onmisbaar in elke gereedschapskist

De meest gebruikte houtboor is de houtspiraalboor.

Die herken je aan het scherpe centreerpuntje en de dubbele snijkanten. Dat puntje zorgt ervoor dat je precies weet waar je begint, en de spiraal voert de houtspanen af. "Laat je de boor na het boren omhoogkomen," zegt Mascha, "dan zie je vaak een mooie houtkrul om de spiraal."

Voor de grotere gaten

Wie bredere of diepere gaten wil maken, komt uit bij drie houtboren met elk hun eigen voordelen.

De slangenboor heeft een grove spiraal en een scherpe punt die zich letterlijk in het hout schroeft. "Hij trekt zichzelf erin," legt Mascha uit. "Dat is handig, maar ook heftig. Je hebt snel veel kracht, dus let op." Deze boor is perfect voor diepe gaten, maar minder geschikt voor precisiewerk.

De speedboor is de snelle jongen onder de houtboren. Een platte kop met twee scherpe vleugels, ontworpen om snel een groot gat te slaan. "Niet mijn favoriet," zegt Mascha lachend. "Hij doet zijn werk, maar het is niet mooi. Ideaal voor constructiewerk, bijvoorbeeld voor bedrading in een houten frame. Maar niet voor zichtwerk."

De forstner- of cilinderkopboor is juist het tegenovergestelde: hiermee boor je precieze en mooie gaten. Uitgevonden in de 19e eeuw door Benjamin

Tip

van Mascha

Pas je snelheid aan op de diameter van de boor. Hoe groter de boor, hoe langzamer je moet draaien. Mascha vergelijkt het met een draaimolen: "Sta je in het midden, dan draai je langzaam. Sta je aan de buitenkant, dan ga je razendsnel." Te hoge snelheid zorgt voor wrijving en hitte, waardoor je boor verbrandt.

V.l.n.r.: houtspiraalboor, slangenboor, speedboor, cilinderkopboor

Forstner. Mascha: “Dat is echt een mooie boor. Met een forstnerboor kun je ook halverwege het hout stoppen, zodat je een ondiep, vlak gat krijgt. Denk aan keukenkastscharnieren, die hebben een 35 millimeter gat, dat gaat perfect met deze boor. Of voor waxinelichthouders (40 millimeter zonder of 42 millimeter met aluminium cupje).”

De fijne kneepjes

Naast de standaard houtboren zijn er de ‘specials’ die het leven van de houtbewerker makkelijker maken.

Scharniercentreeboor

Mascha’s favoriet: “Ideaal bij het plaatsen van onder andere piano-scharnieren. Je zet de punt in het scharniergat en de boor komt precies in het midden uit. Elke keer raak!”

Proppenboor (of Snug Plug Cutter)

De proppenboor maakt ronde houten propjes waarmee je schroefgaten kunt wegwerken. “Maak ze van hetzelfde hout als je werkstuk,” tipt Mascha. “Dan zie je ze bijna niet meer.”

De verzinkboor zorgt dat de kop van een schroef mooi vlak in het hout valt. “Het voorkomt splijten bij hardhout en het ziet er strak uit,” vertelt Mascha. “Er zijn simpele versies en opsteekverzinkboren met dieptestop. Handig als je bijvoorbeeld honderd dezelfde gaatjes moet boren.”

Vierkante gatenboor

Een bijzondere uitvinding: boren die vierkante gaten maken, maar dat kan alleen met een speciale machine die tegelijk draait én drukt. “We krijgen wekelijks de vraag of dat in een gewone kolomboor kan,” lacht Mascha. “Nee dus!”

Boren voor andere materialen

Niet elke boor is voor hout gemaakt. Wie in steen, tegels of metaal wil boren, heeft andere types nodig.

- Steen- en betonboren hebben een stompe, geharde punt en vaak een SDS-aansluiting. Ze worden gebruikt in klopboormachines, waarbij de boor ‘tikt’ om door hard materiaal te komen.
- Tegelboren hebben een diamantlaag. Je boort op een lage snelheid en je koelt de boor met wat water of was. Dan knapt je tegel niet.

Tip

van Mascha

Investeer in kwaliteit.
 “Goede boren zijn duurder,”
 zegt Mascha, “maar ze blijven
 langer scherp, werken zuiverder
 en gaan lange tijd mee.
 Uiteindelijk bespaar je
 geld én frustratie.”

V.l.n.r.: booromslag, avegaar, fretboor

‘Goed boren begint met kennis van het gereedschap’

Tip van Mascha

‘Boor je helemaal door het hout heen? Leg er dan een restplank onder. Aan het eind heeft het gat de neiging om te gaan splinteren. Met een plankje onder je werk boor je door in het volgende materiaal en krijg je een mooier gat in je werkstuk.’

- Metaalboren bestaan in verschillende kwaliteiten: gewone staalboren en kobaltboren met een hardere legering. Die laatste gaan langer mee bij harde metalen. Gebruik een beetje boorolie bij metaalboren om hitteontwikkeling tegen te gaan.

Machines en hulpmiddelen

Er zijn verschillende manieren om boren aan te drijven:

- De accuboormachine is licht, mobiel en ideaal voor het meeste houtwerk.
- Een boormachine met snoer is krachtiger. Geschikt voor zwaardere klussen.
- Met een boorstandaard maak je van je handboor een mini-kolomboor. Handig als je een serie gaatjes wil boren en geschikt voor perfect rechte gaten.
- De kolomboormachine is geschikt voor precisiewerk en seriematig werk, bijvoorbeeld bij scharniergaten.
- Een houtdraaibank met boorhouder is alleen voor rustige, gecontroleerde boringen. “Laat de boor zijn werk doen,” waarschuwt Mascha.

Wees lief voor je boor

Boren zijn snijdend gereedschap, en snijdend gereedschap heeft zorg nodig. Maak ze schoon na gebruik en verwijder hars en vuil met een speciaal reinigingsmiddel. Voor wie verder wil gaan zijn er (diamant)vijltjes om boren aan te zetten of complete slijphulpstukken voor metaalboren.

“En als je boor zwart of blauw is geworden,” zegt Mascha, “dan is hij te heet geweest. Dan is het metaal zijn hardheid kwijt.”

De mooiste gaten

Of je nu met een eenvoudige fretboor werkt of met een kolomboormachine: goed boren begint met kennis van het gereedschap. “Een boor is een nederig stuk gereedschap,” besluit Mascha. “Iedereen heeft er wel één, maar pas als je weet wát je in handen hebt, maak je echt mooie gaten.” ●

V.l.n.r.: verzinkboor, verzinkboor met stop, vierkante gatenboor, proppenboor

Tip

van Mascha

Gebruik een boorstandaard of kolomboormachine voor precisiewerk. Zeker bij proppenboren of forstnerboren is stabiliteit van groot belang. “Als je een proppenboor scheef houdt, breekt hij. In een kolomboor of standaard gaat het perfect recht.”

Welke merken rondom boren vind je bij Baptist?

- Bohrcraft
- Famag
- Festool
- Mafell
- Makita
- Morse
- Proxxon
- Veritas
- Wabeco
- Zobo
- en meer...

DOORGEZAAGD

kolomboormachine

De kolomboormachine onderscheidt zich van de handboormachine door zijn stabiliteit, nauwkeurigheid en kracht. De motor zit gemonteerd aan een kolom, waardoor de boorkop exact verticaal naar beneden beweegt. Je kunt de machine van tevoren instellen, waardoor die ideaal is voor seriewerk.

Boortafel

De boortafel is het vlak waarop je je werkstuk plaatst. Bij de meeste kolomboormachines kun je deze tafel zowel in hoogte verstellen als links en rechts kantelen. Het kantelen (vaak tot 45°) is handig wanneer je onder een hoek wilt boren, bijvoorbeeld voor deufelverbindingen. Let op dat je werkstuk stevig geklemd staat, bijvoorbeeld in een boorklem, om verschuiven of gevaarlijke situaties te voorkomen.

Boordiepte en diepte-instelling

De boordiepte bepaalt hoe diep je in het materiaal kunt boren. Kolomboormachines zijn uitgerust met een diepte-instelling waarmee je kunt bepalen hoe diep je boort. De maximale boordiepte varieert per machine, maar ligt vaak tussen de 60 en 120 millimeter.

Boorkop en opname

De boorkop houdt de boor vast en bepaalt welke boren je kunt gebruiken. Veel kolomboormachines hebben een snelspanboorkop, waarmee je zonder sleutel boren wisselt, of een tandkransboorkop die extra stevig klemt. Let ook op de opname van de machine (vaak MK2) en de boorkop (vaak B16), omdat dit bepaalt welke accessoires geschikt zijn voor de machine.

Toerental

Het toerental van de kolomboormachine geeft aan hoeveel omwentelingen per minuut de boor maakt. Verschillende materialen vragen om verschillende toerentallen.

Veel kolomboormachines bieden trapsgewijze toerentalinstelling via een snaaroverbrenging, maar modernere modellen, zoals de Teknatool DVR, hebben een toerental dat je elektronisch instelt (zonder riem).

Bekijk alle kolomboormachines op Baptist.nl.

'Ik maak gewoon ontzettend graag'

Je kunt het zo gek niet bedenken of Theo Konijnenburg maakt het. Sieraden, meubels, props voor fotoshoots, en vooral veel dummy's: niet-werkende objecten. Hij werkt met verschillende materialen en hij is gek op hout. "Ik heb hout meteen omarmd. Daarmee kan ik veel grotere dingen maken."

Theo is opgeleid als edelsmid en heeft vervolgens Product Design gestudeerd aan ArtEZ in Arnhem (University of the Arts, red.) waar hij zelf inmiddels al 25 jaar lesgeeft. Daarnaast werkt hij in opdracht en maakt hij eigen werk waar hij mee exposeert. De bekendste dummy is zijn pick-up, maar hij heeft ook een serie kleine koelkastjes (formaat melkpak). Hij maakt ze van hout en spuit of lakt ze in verschillende kleuren. Op ware grootte staat de koelkast bij De.Groen, een tentoonstellingsruimte en kunstdepot. "Ik maak hele series van een object. Een andere kleur of een ander materiaal betekent anders kijken en dat levert een ander resultaat op."

Theo speelt graag met de ruimte. "Als ik iets geproduceerd heb, dan staat dat ergens bij of ergens in en dat heeft altijd een effect". Als hij bijvoorbeeld een stoel maakt en deze in een witte, lege ruimte plaatst, heeft dat een ander effect dan wanneer die in een middeleeuws pand naast een piano staat. "Waar het mij om gaat, is het beeld. Wat doen voorwerpen met elkaar, hoe verhouden ze zich tot de ruimte? Dat vind ik interessant."

www.theokonijnenburg.nl

*Benieuwd wat Theo
nog meer doet?
Lees verder online!*

IN BEELD

Iedereen maakt weleens een (meet)foutje

*In gesprek met
Jos Meuleman*

Wat was jouw lievelingsvak op school?

Was dat toevallig wiskunde? Grote kans dat het antwoord op deze vraag 'nee' is. Maar wie met oud-wiskundeleraar en houtbewerker Jos Meuleman praat, komt er al snel achter dat 'ie misschien toch beter had moeten opletten op school – en dat het vak wel wat meer waardering verdient, zeker als je met houtbewerking bezig bent.

‘Bij elke overzetting maak je meerdere meetfouten’

Jos, we gaan het hebben over meten en meetfouten maken. Jij als wiskundige werkt vast heel precies en nauwkeurig.

Jos lacht. “Ja, dat denkt iedereen. Die Jos is heel exact en werkt vast heel gestructureerd. Maar dat is dus helemaal niet zo. Als ik een hele dag met een werkstuk bezig ben, dan wil ik het af hebben. Wat ik dan doe? Dan ga ik haasten: nog even snel dit en nog even snel dat. En dan gaat het mis. Ik maak dan fouten die ik moet herstellen en dat kost extra tijd. Meetfouten voorkomen lukt niet. Maar het aantal fouten beperken en de fout zo klein mogelijk houden kan wel.”

En daar ga je ons iets over vertellen.

“Meten is het overzetten van afmetingen van een voorwerp op een ander voorwerp. Dat doe je het makkelijkst door de voorwerpen naast elkaar te leggen, maar dit is niet altijd mogelijk. Daarom gebruiken we een tussenstation: meestal een liniaal of een rolmaat. Bij elke overzetting maak je meerdere meetfouten, die samen een steeds grotere fout op kunnen leveren.”

Kun je dat uitleggen?

“Ik ga het duidelijk maken aan de hand van een voorbeeld. Je meet de lengte van een tafel en zet deze maat over op een lat. De lat gebruik je later bijvoorbeeld voor de tafel. Bij deze meting bekijken we in vier stappen welke meetfouten er kunnen ontstaan.

Stap 1: Meetgereedschap gebruiken. Ik spreek voor het gemak van een liniaal als ik een meetgereedschap bedoel. De onderverdeling van een liniaal bepaalt de nauwkeurigheid. Een onderverdeling in halve millimeters is nauwkeuriger dan in hele millimeters, en geeft dus ook kleinere meetfouten. Nadeel: het is lastiger af te lezen. Hoewel de nauwkeurigheid van linialen tegenwoordig erg goed is, kunnen verschillende soorten afwijken van elkaar. Gebruik bij een werkstuk daarom altijd dezelfde liniaal.

Stap 2: Het nulpunt vaststellen. Dit is afhankelijk van de liniaal. Het is lastig om tegelijkertijd het nulpunt en de meetwaarde af te lezen, een liniaal

met aanslag helpt hierbij. Aanslag is het gedeelte van de liniaal dat je ergens tegenaan legt (voor het meten van de binnenmaat) of ergens achter haakt (voor het meten van de buitenmaat). Bij een rolmaat zit een haakje dat zowel voor de binnenmaat als de buitenmaat geschikt is (**foto 1**). Zo'n aanslag geeft een kleinere meetfout. Zorg dat het uiteinde van je liniaal niet beschadigt of vervuilt. Meet je vanaf een punt dat niet het uiteinde van de tafel is? Klem dan een latje op de tafel als aanslag.

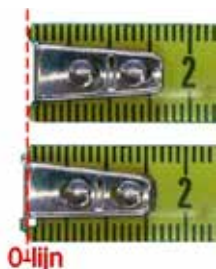

Foto 1

Het lipje bij een rolmaat kan schuiven, zodat het nulpunt van de rolmaat precies op de goede plaats komt te liggen.

Stap 3: De lengte aflezen. De grootste fout bij het aflezen van de lengte ontstaat door de parallax. Als je oog bij het meten of aftekenen niet recht boven het meetpunt of streepje zit, komt er een verschil tussen het lijntje op de liniaal en het potloodstreepje: de parallax. Je kunt dit goed zien bij een dikkere liniaal, bijvoorbeeld een duimstok. Op de foto ligt het uiteinde van de tafel precies bij 35 centimeter, maar als je je oog naar rechts beweegt, (**foto 2**) lijkt hij 2 millimeter korter en als je je oog naar links beweegt, 2 millimeter langer (**foto 3**). Als je oog niet recht boven het meetpunt zit, heb je parallax. Hoe groter de hoek, hoe groter de fout. Bij een hoek van bijvoorbeeld 45° is de meetfout gelijk aan de dikte van de liniaal. Bij deze duimstok is dat 5 millimeter! Om dit te voorkomen, zet je de liniaal op zijn kant, zodat de meetstreepjes tegen de tafel aan liggen (**foto 4**). Dit werkt ook zo bij een rolmaat.

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Stap 4: Aftekenen. Bij het aftekenen zet je een potloodstreepje op de lat. De dikte van het streepje levert een meetfout op. Is het potloodstreepje niet recht en haaks op de lat, dan wordt de meetfout groter. Tip: gebruik in plaats van een potlood een markeermes. Dit levert een dunner streepje op. Gebruik bij het aftekenen zoveel mogelijk een winkelhaak en onthoud aan welke kant van het streepje de gemeten maat ligt. Zet daar een markering." (**foto 5 en 6**)

Het favoriete meetgereedschap van Jos:

- De verstelbare winkelhaak
- De schuifmaat
- De rolmaat

Om te laten zien welke meetfouten er kunnen ontstaan, heb je een tafel opgemeten en de maten overgezet op een lat. Wat is nou het effect van al die meetfouten bij elkaar?

“Als je zoals hier vijf meetfouten maakt, wordt de totale fout groter. De fout wordt maximaal als alle vijf fouten dezelfde kant op gaan. Bijvoorbeeld als je alles te groot hebt gemeten of alles te klein. Bij een mix van te groot en te klein kunnen de fouten elkaar gedeeltelijk opheffen. Met statistiek kun je de gemiddelde totale fout berekenen.”

Foto 5

Foto 6

Soort meetfout	Grootte meetfout in millimeters
Plaatsen nulpunt	0,1
Schaalverdeling liniaal	0,25
Parallax	1
Potlooddikte 0,5 millimeter	0,25
Niet haaks afgetekend	0,1

Met een statistische berekening komen we op een totale meetfout van gemiddeld 1,07 millimeter en een maximale meetfout van 1,7 millimeter.

Meerdere kleine meetfouten kunnen dus voor problemen zorgen. Is dit jou weleens overkomen?

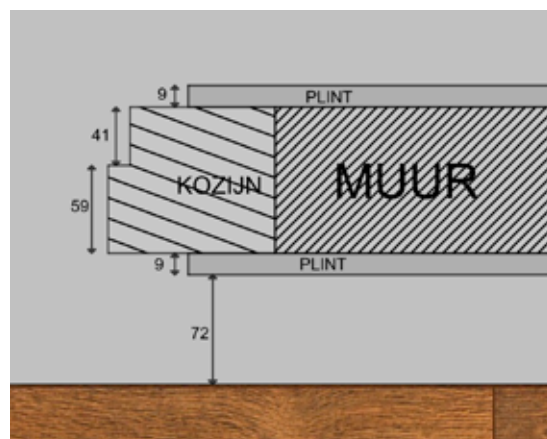
“Dit overkwam mij bij het leggen van laminaat. Ik moest het laminaat om een deurpost leggen. Ik had alles gemeten: de dikte van de plinten, de sponning en de dikte van het kozijn zonder sponning. Alles keurig uitgezaagd en wat denk je? Het stuk paste niet. Ik had alle metingen achter elkaar gelegd en hierdoor had ik de meetfouten bij elkaar opgeteld. Als ik uitga van een gemiddelde meetfout van 1 millimeter, dan levert dit bij elk van de vier metingen een meetfout van 1 millimeter op. Voor de totale dikte van de muur en de plinten moet ik deze vier maten optellen. Dat levert een maximale fout van 4 millimeter op.” (zie **tekening 1**)

En hoe heb je dat opgelost?

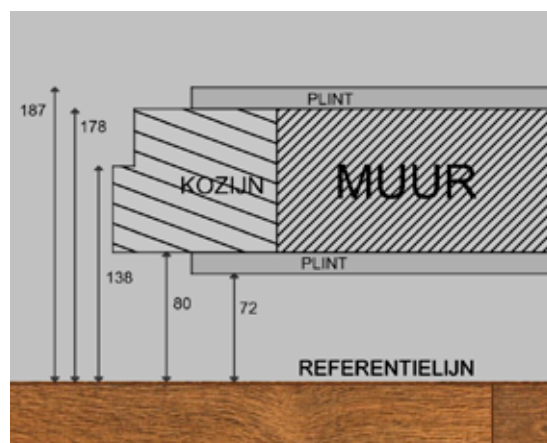
“Het moest opnieuw. Ik heb op de vloer een streep getrokken: de referentielijn (dit kan ook de rand van het al gelegde laminaat zijn). Daarna heb ik alles vanaf de referentielijn gemeten. Zo telde ik de metingen niet bij elkaar op, waardoor de totale meetfout maximaal één meting groot was. Dit kan veel schelen, zeker als je nog rekening moet houden met ruimte tussen het laminaat en de muur of het kozijn.” (zie **tekening 2**)

Heb je nog een laatste tip voor ons?

Jos denkt even na en grinnikt. “Wat ik mezelf nu aan het leren ben, is dat je soms iets gewoon moet laten zoals het is. In mijn werkruimte heb ik een stellingkast met allemaal kratten. Die heb ik zelf met de hand gemaakt met allemaal zwaluwstaartverbindingen. Daar heb ik fouten mee gemaakt

Tekening 1

Tekening 2

en daar kan ik eigenlijk niet goed tegen. Eerst zag ik alleen de fouten, maar ik ben er anders naar gaan kijken. In al die verschillende kratten zie je het hele proces hoe ik zwaluwstaarten heb leren maken. Je moet accepteren dat je fouten maakt. Daar leer je van.” ●

Loop jij nu thuis tegen een probleem aan bij het houtwerken waarvan je denkt: hier is vast een handige formule of manier voor, dan kun je je vraag stellen aan Jos. Hij buigt zich er graag over en komt in een volgende editie van NOEST terug met zijn antwoord. Stuur je vraag of probleem voor 15 mei 2026 naar support@baptist.nl.

De meesterwerken van Iestyn Kras

Het is snel gegaan met Iestyn Kras. Bijna vier jaar geleden betrok de 23-jarige meubelmaker zijn studio in Zoetermeer, inmiddels heeft hij klanten in binnen- en buitenland en maakt hij eersteklas meubels op maat met zijn bedrijf Masterworx. Op YouTube en Instagram deelt hij zijn kennis en vakmanschap. “Ik werk zeven dagen in de week. Het komt niet uit de lucht vallen.”

De studio waar de werkstukken van Masterworx worden gemaakt, bestaat uit een houtwerkplaats, een epoxygieterij en een kantoor. In die laatste ruimte is veel zelfgemaakt moois te zien en kan aangeschoven worden aan een meterslange tafel met een ‘rivier’ van roze

epoxy en een ingebouwd schaakbord, uitgevoerd met neonroze accenten en verlichting: een visitekaartje van jewelste. De tafel is niet te koop, maar wie ‘m aan zou willen schaffen, dient een aardig bedrag op zak te hebben. “Het is niet gemakkelijk om te werken met epoxy,” verklaart Iestyn. “Er zijn er niet zo veel die het zo kunnen en doen en ik doe geen concessies aan de kwaliteit van mijn gereedschap, machines en materiaal. Niet alleen het hout is kostbaar, ook de epoxy die ik gebruik, is van de hoogste kwaliteit.”

Prestigieuze pronkstukken

Er kan veel misgaan als je werkt met deze combinatie van materialen, vertelt Iestyn, en hij somt op: “Hout gebruiken dat niet droog genoeg is, geen rekening houden met noesten, werken met goedkope epoxy of epoxy zonder uv-blockers (tegen vergeling, red.): regelmatig krijg ik mails van mensen die ergens een tafel hebben gekocht waar van alles mis mee is met de vraag of ik het op wil lossen. Maar dat doe ik niet, ik ga geen werk van anderen herstellen.” Tijd heeft hij daar trouwens ook helemaal niet voor, want Masterworx loopt als een trein. Iestyn heeft een kleine, maar vaste

HOUT&...

Hout op zich is al mooi, maar het laat zich ook goed combineren met andere materialen. In deze rubriek komt iedere editie een andere combinatie aan bod. Deze keer is dat hout&... epoxy.

kring klanten, voor wie hij prestigieuze pronkstukken op maat maakt. "Ik heb liever één klant dan honderd. Ik wil gewoon mooie dingen maken."

Van schuur naar loods

Zoals voor veel houtbewerkers begon lestyns verhaal in de schuur. Na het ontwerpen en bouwen van een hoogslaper en het kijken van veel inspirerende YouTube-video's, koos lestyn voor een studie aan het Rotterdamse Hout- en Meubileringscollege. Dat was geen succes. "Op de open dag stond een tafel van massief hout waarin verlichting verwerkt was, maar tijdens de opleiding werd ons afgeraden om met massief hout te werken. En toen ik in mijn tweede jaar stage liep bij een interieur- en keukenbouwbedrijf, dacht ik: moet ik dit voor de rest van mijn leven doen?" Corona brak uit en lestyn kwam weer in zijn schuur terecht waar hij experimenteerde met de mogelijkheden van massief hout, ook in combinatie met epoxy. In zijn derde jaar stopte hij met zijn studie. "Ik heb met mijn ouders gesproken en gezegd dat ik het sneller zou leren als ik het zelf zou doen. In 2021 kocht ik samen met mijn vader de studio."

De knop om

lestyns handen kunnen hout in goud veranderen, maar het duurde even voordat dat ook daadwerkelijk gebeurde. "Ik vond dit pand en de vrijheid heel leuk, maar hoelang ik werkte, hing af van de motivatie van de dag. Op een keer zei mijn vader tegen me: 'Je doet het leuk, maar ik mis de passie en drive die nodig zijn

om succesvol te worden.' Vanaf dat moment is er een knop omgegaan en ben ik keihard aan de slag gegaan. Ik hou van mijn werk en ga nooit met tegenzin naar de studio. Ik krijg energie van creëren, maar ook van het maken van video's: aan jongeren laten zien dat kwaliteit tijd kost en dat je met je handen dingen kunt maken. Een *comment* van een jongen die zijn eerste beitel heeft gekocht doet me meer dan iets verkopen. Er is ook iemand die me elke week foto's stuurt van waar hij mee bezig is. Dat is leuk. 'Volger' is dan ook een suf woord, vind ik, het is meer een community die is ontstaan."

De leukste opdrachten

Met de epoxy-tafelbladen is lestyn voorlopig nog niet klaar, maar hij doet ook andere klussen. Het liefst projecten die hem uitdagen, zoals het ontwerpen en op locatie bouwen van een houten veranda van 45 vierkante meter met Moorse motieven. "Als een klant ergens mee komt waar ik van schrik, dan wil ik het maken. Ik vind het leuk om moeilijke dingen te doen. Ik heb vooral veel van YouTube geleerd. Op school moest je alles tot op de millimeter nauwkeurig tekenen, terwijl het ook op een andere manier kan. Ik werk op mijn gevoel. Mijn werkstukken ontwikkelen zich terwijl ik het maak. Soms zeggen klanten: dit is de houtsoort, doe er maar iets mee. Dat vind ik de leukste opdrachten." ●

www.youtube.com/@masterworx

'Ik doe geen concessies aan de kwaliteit van mijn materiaal.'

Jos Mertens van *MEUBELenKUNST* **VAKMANSCHAP** **MET BEZIELING**

Een persoonlijk tintje, daar draait het om voor meubelmaker en gitaarbouwer

Jos Mertens van MEUBELenKUNST.

Zijn hele ziel en zaligheid legt hij in zijn werkstukken. Diezelfde toewijding zie je terug in zijn lessen. Jos geeft cursussen houtbewerken in zijn eigen werkplaats en begeleidt als Lifeguide houtbewerken hoogbegaafde jongeren die zijn uitgevallen in het reguliere onderwijs.

Lesgeven zit hem in het bloed.

NOEST is in Hegelsom, net onder Venray. Aan een rustig laantje tussen de weilanden ligt een bedrijfsgebouw met een houten aanbouw. Achter de groene deur bevindt zich de werkplaats en lesruimte van MEUBELenKUNST. “Dit was vroeger de champignonkwekerij van mijn schoonouders. Toen ik voor mezelf begon, kon ik een deel van de bedrijfsruimte inrichten en er mijn eigen werkplaats en lesruimte van maken.”

Van psycholoog tot meubelmaker

Jos studeerde psychologie toen hij ontdekte dat hij liever met zijn handen werkt. Naast zijn studie begon hij een opleiding tot meubelmaker. In de fietsenstal-

ling in zijn studentenhuis maakte hij eindeloos veel werkstukken. “Ik vond het heerlijk, dit was wat ik wilde. Maar hoe ik verder moest na mijn afstuderen? Ik wist het niet. Het voelde alsof ik een rijbewijs had gehaald, maar nog niet kon rijden.” Na wat omzwervingen kwam hij terecht bij een firma die huizen van onder tot boven inrichtte voor klanten. “Ze maakten daar echt alles, van strakke moderne meubels tot Lodewijk XIV-stijlmeubelen. Ik kon daar mijn hart ophalen. Ik kreeg zoveel vrijheid en het werk was heel afwisselend.” In die jaren heeft hij zich ontwikkeld tot een vakkundig meubelmaker en houtbewerker. Toen het bedrijf ermee stopte, besloot hij als ondernemer verder te gaan. Hij werkte in opdracht en ging lesgeven. “De werkplaats van mijn oude werkgever moest leeg. Ik had mazzel, ik kon alle machines overnemen. Sommige zijn al heel oud, maar ze werken uitstekend.”

Persoonlijk tintje

Opdrachten binnenhalen vond Jos lastig, dus besloot hij zich meer te onderscheiden. “Wat ik leuk vind in het meubelmaken is het fijnere werk. Ik ben me gaan verdiepen in marqueterie. Ik maak gebruik van de Boulle-techniek. André-Charles Boulle was een beroemde meubelmaker aan het hof van Lodewijk XIV. Hij heeft deze vorm van marqueterie ontwikkeld. Ik werk met verschillende houtsoorten. Wat ik doe, is allemaal laagjes fijner stapelen. Die zaag ik met een figuurzaag uit, haal ze los van elkaar en vervolgens leg ik ze als een puzzel in elkaar. Ik maak er allerlei patronen mee.” Jos laat een prachtige afbeelding van Ghandi zien die hij met deze techniek heeft gemaakt. “Ik verwerk marqueterie bijvoorbeeld in gedenkkastrjes. Die kunnen mensen gebruiken als altaartje of ze

'Wat ik leuk vind in het meubelmaken is het fijnere werk'

zetten er een urn in. De gekozen afbeelding erin maakt het persoonlijk. Met gitaren bouwen werkt het net zo. Ik maak niet zomaar een gitaar. Ik verdiep me echt in de toekomstige eigenaar, zo wordt het een gitaar op maat, met bezieling. Dat is mijn handelsmerk. Ik heb onder andere een gitaar voor Douwe Bob (singer-songwriter, red.) gebouwd en hij vond deze manier van werken fantastisch."

Onderwijsbloed

Jos is van huis uit geen leraar, maar het onderwijsbloed zit in de familie. "Mijn opa en zijn zeven broers en zussen waren allemaal onderwijzers. Bij mijn vader gingen acht van de twaalf kinderen het onderwijs in. En bij mijn gezin van herkomst drie van de vier, inclusief ikzelf. En ja, het gaat me goed af, het lesgeven." Jos geeft al twaalf jaar cursussen in zijn werkplaats en hij begeleidt ruim tien jaar leerlingen bij Spirare. (Spirare Talent Valley, red.)

Spirare

Bij Spirare begeleidt Jos als houtbewerker hoogbegaafde jongeren die zijn uitgevallen in het reguliere onderwijs. Vaak passen ze niet in het onderwijssysteem, ze gaan onderpresteren en de problemen stapelen zich op. "Wij bieden ze een veilige omgeving waar ze kunnen ontdekken waar hun talenten liggen. Het gaat vaak om jongeren met een laag zelfbeeld, ze weten niet waar ze goed in zijn. En zelf iets maken, dat geeft zelfvertrouwen." Jos legt uit dat ze in drie fases werken: de rustfase, de oriëntatiefase en de integratiefase. "Ik herinner me een jongen die de eerste drie maanden met zijn capuchon op hele dagen achter zijn laptop zat, hij maakte met niemand contact. Ineens vertelde hij me dat hij een bed wilde gaan bouwen en of ik hem wilde helpen. Vanaf het moment dat we aan het werk gingen, bloeide hij op. Hij ontdekte dat hij eigenlijk ontzettend veel kon. Later is hij geneeskunde gaan studeren." Jos biedt structuur: ze maken een plan, tekenen het uit, kiezen materialen en ze gaan bouwen. En dat kan een bed zijn, maar met een jonger kind kan het ook een houten zwaard zijn dat ze maken. "Door middel van het houtbewerken wakker ik hun intrinsieke motivatie weer aan. Ze ontdekken waar hun talenten liggen."

Het favoriete gereedschap van Jos:

- Ik ben een echte 'schavofiel'. Mijn schaaf nummer 5 van het merk Stanley gebruik ik ontzettend veel. Dit vind ik het belangrijkste gereedschap voor een meubelmaker.
- Mijn eigen kruishout. Ik maak ze ook met mijn cursisten. Met een mesje in plaats van een spijkertje om af te tekenen. Dat werkt veel beter.
- Een meubelmakerswerkbank met twee bankschroeven, dat werkt heerlijk.

Cursussen

In zijn eigen werkplaats geeft Jos drie keer per week cursussen die altijd vol zitten. Jong en oud, beginners en gevorderden, ze werken allemaal door elkaar. "Ik vind dat juist leuk, zo leren ze van elkaar en voor mij is het ook interessanter werken." Op de eerste cursusdag leren ze schaven en dat valt de beginners soms vies tegen. "Ze zeggen dan: 'Bij jou ziet het er zo makkelijk uit, maar bij mij lukt het niet'. Maar ja, schaven leer je ook niet in een half uurtje." In de basis cursus maken de cursisten onder andere een hamer, een kruishout en een kistje met zwaluwstaartverbindingen. Er komen soms verrassend mooie dingen uit, maar het gaat ook weleens mis. "Ik had een jongen uit Brabant die het maken van houtverbindingen maar niet onder de knie kreeg. Hij besloot dat dit niks voor hem was en wilde ermee stoppen. Ik heb hem overgehaald het nog een keer te proberen. Stap voor stap, nu doe je dit, nu doe je dat. En ineens lukte het hem. Dat gaf echt een enorme kick. Bij hem en bij mij." Jos geeft zijn cursisten in de vervolgcursussen veel vrijheid. "Ik geef op een persoonlijke manier les en ik stimuleer de eigen inbreng bij mijn cursisten, dat geef ik ze echt mee. Zo maakte iemand al eens een hoekkastje, een ander een kookboekstandaard en een derde een boekencarrousel. En fouten maken, ik hoop altijd dat ze veel fouten maken. Ik leer ze niet in paniek te raken en samen kijken we hoe je de fout kan herstellen. Daar leer je zoveel van."

Tot zijn tachtigste

Jos neemt sinds anderhalf jaar geen opdrachten meer aan. Hij is inmiddels 70 jaar en wil naast het lesgeven zijn tijd vullen met gitaren bouwen. "Dat is mijn nieuwste passie. En het lesgeven vind ik nog zo leuk, daar ga ik nog wel even mee door. Zowel met de jongeren bij

Spirare als met mijn eigen cursussen. Misschien wel tot mijn tachtigste. Ik hoop dat dat lukt." Bij het afscheid wijst hij naar de grote tuin achter zijn werkplaats. Er staat een robuust huis, gebouwd van kelo hout. "Kijk, ook de verhuurder is gek op hout. Maar ja, wie houdt er niet van hout?" ●

www.meubelenkunst.nl

Verlost van vakjes

Van goudsmid tot beeldhouwer en van techniekdocent tot houtbewerker, na een leven lang leren is Evelien Toornvliet sinds een jaar neergestreken in een eigen atelier in Arnhem waar ze al haar kennis en ervaring inzet om te maken wat ze mooi vindt. “Nu valt alles samen.”

Alles mag

“Ik ben heel lang bezig geweest met richting zoeken: wat is de rode draad in mijn werk? Ben ik edelsmid, ambachtsvrouw, houtbewerker of kunstenaar? Inmiddels maakt het niet meer uit. Ik hoef niet in een vakje. In kunst en ambacht voel ik me vrij om te maken wat ik wil. Het is natuurlijk wel zo dat je de kans moet krijgen een ruimte te huren. Hiervoor zat ik in het fiet-senschuurtje. Daar was het altijd te heet of te koud en was ik anderhalf uur bezig iets op te zetten. Het was behelpen. Nu kan ik echt aan de slag.”

De aanzet tot maken

“Dat wat me aanzet tot maken komt vaak uit de natuur, zoals bladeren of zaaddozen. Maar ook alledaagse vormen inspireren me. De oervorm van een huisje komt bijvoorbeeld vaak terug in mijn werk. En hout zelf natuurlijk. Dat is een prachtig materiaal. Er zijn zoveel verschillende vormen. Het heeft karakter en uitstraling en is altijd verrassend. Ruw is het heel anders dan wanneer het bewerkt is en je kunt er allerlei materialen aan toevoegen waardoor er een gesprek ontstaat.”

UIT DE KUNST

Vijftien dingen tegelijk

“Door ze uit de context te halen en ze in een nieuwe context te plaatsen, laat ik de schoonheid van materialen zien. In mijn schuurtje kon ik alleen kleine voorwerpen maken. Ik sneed er bijvoorbeeld een serie lepels. In mijn atelier ben ik er verder mee gegaan. Ik werk aan vijftien dingen tegelijk. Ik leg het eens neer, kijk ernaar, ik zoek naar wat het nodig heeft: balans, verstillings, maar het moet ook een beetje spannend zijn. Een van de lepels is een beeld geworden, een soort zonnebloem.”

Kistjes en kastjes

“Kistjes en kastjes, die maak ik ook graag. Deels vanwege het ambacht – die fijne zwaluwstaartverbindingen! - maar ook om schatten te bewaren. Ik hou van mooie dingen. Sieraden, foto's, een verzameling: met een kistje of kastje geef je er een podium aan. Zo wil ik nog eens een altaar maken. Een altaar, voor mij, is een

klein kastje dat deurtjes heeft die dicht kunnen. Wil je laten zien wat erin zit, dan doe je het open. Wil je het privé houden, dan doe je het dicht. Zo'n kastje in huis vertelt een verhaal over de mensen die er wonen. Het maakt van een huis een thuis.”

Koffie is connectie

“Ik wilde mijn bedrijf eerst 'WoodArt' noemen, maar dat bestond al, dus heb ik er 'Coffee' aan toegevoegd. Koffie is connectie. Ik ben een enorme liefhebber, maar koffiedrinken is voor mij vooral een moment om contact te hebben met andere makers. Of je nu schrijft, fotografeert of beeldhouwt: als ik vind dat je iets moois maakt, dan laat ik dat zien op social media. Dat inspireert me. Ook wat ik tijdens mijn reizen tegenkom, post ik. Dan ga ik op bezoek bij ambachtsmensen en probeer ik de mensen daarin mee te nemen. Er is zo veel moois op de wereld!” ●

www.instagram.com/woodcoffeandart

Dossier
Oude ambacht

Met een hoepeltje erom

*Het eeuwenoude vak
van de kuiperij*

Houten vaten, kuipen, emmers en tonnen: in het Vlaamse Maaseik maakt Martien van de Wal, ofwel Kuiper Martinus, ze stuk voor stuk met de hand. Een paar jaar geleden heeft hij zich omgeschoold tot kuiper. Net op tijd om het vak te leren van de laatste kuipers van de Lage Landen en daarmee de kuiperij te redden van de ondergang. Vanuit zijn werkplaats geeft hij een inkijkje in een eeuwenoud ambacht.

‘Een kuip is niets anders dan een grote emmer’

Van Kelten naar middeleeuwen

Wanneer het allereerste houten vat het levenslicht ziet, is niet bekend. Wel duidelijk is dat vaten al eeuwenlang worden gebruikt. Waarschijnlijk kijken de Romeinen de kunst af van de Kelten en maken zij het gebruik van vaten vervolgens gangbaar in Europa. In de middeleeuwen is het maken van vaten, kuipen, emmers en tonnen inmiddels een vak apart geworden en neemt de kuiperij een vlucht. Vanwege de toenemende handel worden tonnen en vaten steeds belangrijker voor opslag en transport en poppen er overal kuiperijen op.

Droog, nat of wit kuipen

Wijn, bier, haring, bloem, specerijen, olie, tabak of suiker: tonnen en vaten worden gebruikt voor de opslag van zo goed als alle levensmiddelen. In elke haven zijn meerdere kuiperijen te vinden en elk dorp heeft een eigen kuiper. Het vak wordt doorgegeven van vader op zoon (of leerling). Veel van hen zijn breed onderlegd, maar er zijn ook kuipers die zich toeleggen op een afzonderlijk onderdeel van het ambacht. Zo zijn er kuipers die alleen wijnvaten of haringtonnen maken en kuipers die alleen

droog, nat of wit kuipen, waarbij nat kuipen het maken van tonnen en vaten voor vloeistoffen is en wit kuipen het maken van tobbes, emmers, kuipen en vaten voor zuivelproducten.

Vat, ton, emmer en kuip

Het maken van een vat, ton, emmer of kuip gaat al honderden jaren op dezelfde manier. Maar wat zijn nou eigenlijk de verschillen? Simpel gezegd is een ton een vat waarvan een van de bodems demontabel is. Een vat heeft bovendien meestal een kraantje. Een vat of ton wordt gemaakt van eikenhout dat minimaal 150, maar liever 200 tot 250 jaar oud is. De kuiper klieft het gekapte hout met een kloofijzer in kwartieren. Van die stukken worden met een kuipersbijl (of duigenhouwer) ruwe duigen gemaakt. De fijnere bewerking gaat met een trekmes. Voordat ze worden afgewerkt op het kuiperspaard (schaafpaard) moeten de duigen drogen. Ook voor het monteren van kuipen en emmers zijn duigen nodig. Een kuip is niets anders dan een grote emmer.

Kuiper Martinus

Kuiper Martinus maakt op traditionele wijze, zonder verspilling van materiaal, tonnen, kuipen, emmers en vaten. Ook geeft hij workshops aan mensen die het ambacht willen leren. Zijn werk is gebaseerd op de kuiperij van rond 1900. Voor grote werken werkt hij samen met kuipersteam Bonami. Marleen Bonami is een van de leermeesters van wie Kuiper Martinus het kuipersvak heeft geleerd. Zij beheert ook het Kuipersmuseum in Nevele (B).

Mallen

Een duig voor een ton of vat is een lat die aan de uiteinden smal en in het midden breed is. Ook heeft deze duig een bolle en een holle kant. Eerst maakt de kuiper de bolle kant. Hij gebruikt een fatsoensmal om de bolling of de graden te bepalen. Voor de holle kant haalt hij aan de binnenkant van de duig massa weg met een haalmes. In elke duig wordt met behulp van een voegmal en de voegbank ook nog een voeg gemaakt, zodat de duigen straks tegen elkaar aan passen. Een emmer en een kuip bestaan uit duigen die bovenaan breed uitlopen.

Duigenkrans

Wanneer alle duigen klaar zijn en de juiste lengte hebben, zet de kuiper ze in een voorlopige opzetband: een ijzeren hoepel. De eerste duig zet hij vast met een klem. Dit geheel heet de duigenkrans.

Bij een ton of vat moeten de duigen gebogen worden om in de juiste vorm te komen. Hiervoor is warmte en water nodig. De duigen zijn, voordat ze in de opzetband worden geplaatst, natgemaakt of geweekt in water. Daarna wordt de duigenkrans verstevigd met slagbanden en om een vuurkorf heen gezet. De ideale temperatuur om het hout te kunnen buigen is ongeveer 70 graden. Het aanslaan van de slagbanden om de duigen te buigen gebeurt met hamer en drijver (een wigvormig stuk gereedschap) of een zethamer (of zetje). Met de kuipersvijzel of strop worden de duigen vervolgens beetje bij beetje aangedraaid.

Kroos

Nadat de ton of het vat is gevormd, kan de binnenkant worden afgewerkt en de bodem worden gemaakt. Met behulp van een passer wordt een cirkel afgetekend op een aantal rechte stukken hout die met deuvels met elkaar verbonden zijn. De groef waar de bodem invalt, heet een kroos. Met de blaaischaaf haalt de kuiper het eerste overtollige hout weg. Met de krooschaaf maakt hij vervolgens de kroos. Om waterdicht te zijn heeft die een tapse vorm nodig, zoals een spie. Als de kroos en de bodem klaar zijn, kunnen de slagbanden eraf. Met een lisijzer of bodemtrekker wordt de bodem in het vat of de ton getrokken.

Hoepelmakerij

Als het vat of de ton klaar is, kunnen de definitieve hoepels erop. Veel kuiperijen hebben een hoepelhoek, maar er zijn ook hoepelmakerijen. Tot de negentiende eeuw worden hoepels niet van bandijzer gemaakt, maar van hout. IJzer is te bewerkelijk en niet te betalen. Soms zijn de hoe-

Diverse opzetbanden.

Met de pof slaat de kuiper de hoepel aan.

Kuiper Martinus met een trekmes op het kuiperspaard.

Weetje!
 Het kuipersvak heeft veel uitdrukkingen opgeleverd die we nu nog gebruiken, zoals 'op de pof kopen'. Een kuiper kreeg een keer per week uitbetaald. Als het geld op was en hij toch iets wilde kopen, gaf hij een van zijn belangrijkste gereedschappen, zijn pof, als onderpand tot hij weer kon betalen.

pels van kastanje of braam, maar meestal wordt er gewerkt met wilgenhout. Hoepels worden verkocht in bussels, hoepelbossen van een bepaalde maat of met een bepaalde bestemming, zoals gewone tonnenband of haringband. Voor gebruik worden ze geweekt in water. Elke hoepel wordt door de kuiper op maat gemaakt. De verbinding is een tweetal weerhaakjes die in elkaar vallen en fungeren als een soort slot. Met de pof slaat de kuiper de hoepel vervolgens aan. Houten hoepels zijn goedkoper dan ijzeren, maar hebben nog een voordeel: het is snel te zien als een vat houtworm heeft, want zacht hout, de hoepel dus, wordt het eerst aangetast.

Waterdichtheid

Kuipers wonen eigenlijk altijd aan het water. Als vaten en tonnen klaar zijn, worden ze in het water gezet. Door het vocht zet het hout uit en dat zorgt ervoor dat de vaten waterdicht worden. Als een vat droog is, krimpt het hout en gaat de waterdichtheid verloren. Een vat of ton moet daarom altijd gevuld opgeslagen worden. Als het niet gebruikt wordt, kan dat ook met water. Bij de bodem van een vat of ton wordt het zekere voor het onzekere genomen. Om die echt waterdicht te krijgen worden alle kiertjes gevuld met extra materiaal, zoals een bloempapje, soms gecombineerd met lisdodde.

Teloorgang en opleving

Na eeuwen van bloei gaat het vanaf het begin van de twintigste eeuw hard achteruit met de kuiperij. Door de uitvinding van de ijzerplaatwals is het mogelijk om cilinders te maken van metaal, waar-

door sneller en meer tonnen en vaten van metaal gemaakt kunnen worden. Ook de opkomst van plastic helpt niet. Machinale kuiperijen blijven bestaan, maar de kuiper die met de hand werkt, verdwijnt uit het Nederlandse en Vlaamse straatbeeld. In Frankrijk, Portugal, Spanje, Engeland en Schotland leeft het vak wel voort. In Duitsland is zelfs een vakopleiding tot kuiper te volgen. Toch wordt er ook in de Lage Landen een poging gedaan het ambacht te redden, al was het alleen al omdat brouwerijen en wijndomeinen altijd kuipers nodig zullen hebben voor onderhoud en, indien nodig, om nieuwe vaten te maken. ●

www.instagram.com/kuiper_martinus_kuipersambacht/

Weetje!

In de negentiende eeuw introduceert Napoleon het meetsysteem zoals we dat nu kennen, maar daarvoor worden vaten ingezet als meetinstrument. Dat gebeurde door producten, zoals wijn, bier of graan, in vaten met gestandaardiseerde inhoudsmaten te verhandelen. De inhoudsmaten verschilden wel per land, streek en zelfs per stad. Vaten werden elk jaar geijkt door ijkmeesters en kregen een ijkmerk als ze door de keuring kwamen.

Een kleine kennismaking met hout

Van raamwisser tot racefiets: als eerstejaars studenten Industrieel Product Ontwerpen aan de HAN in Arnhem Madelief Bolleboom (18) en Flip Fleuren (20) hun opleiding hebben afgerond, weten ze precies hoe ze gebruiksvoorwerpen moeten ontwerpen en maken. Voordat het zover is, leren ze de materialen waarmee ze gaan werken beter kennen. Hoe? Door aan de slag te gaan natuurlijk. Een van de opdrachten: ontwerp en bouw een bureaulamp van hout. NOEST neemt een kijkje!

Vertel Madelief, hoe is je lamp tot stand gekomen?

“Met de lintzaag heb ik twee vormen gezaagd uit een balk van douglashout die over was van een verbouwing. Daartussenin zit de lampenkap: een schelp van papier die kan draaien. De bureaulamp moest geïnspireerd zijn op een Nederlandse ontwerper. Ik heb Joris Laarman gekozen, omdat hij vaak natuurlijke vormen gebruikt.”

Flip, jouw lamp is net een robotje. Wie was jouw inspiratiebron?

“Mijn ontwerp is ook op Joris Laarman gebaseerd, met name op zijn Bone Chair (stoel die gemaakt is volgens de natuurlijke groeiprocessen van bomen en botten, red.). De onderdelen van mijn lamp zijn net gewrichten die kunnen draaien. In het midden is het multiplex smaller dan aan het eind, net zoals een menselijk bot.”

Hoe was het om aan deze opdracht te werken?

Madelief: “Ik had nog nooit met hout gewerkt en ook niet met de lintzaag. Ik dacht eerst: o jee, doodeng! Op de middelbare school vond ik tekenen heel leuk en eigenlijk wilde ik naar de kunstacademie, maar toen ik er ging kijken, ontdekte ik dat het toch niet echt mijn ding is. Creatief bezig zijn en techniek, die combinatie spreekt me veel meer aan. Ik heb geen technische vakken gehad op school, ik moet er dus meer aan doen dan anderen misschien, maar het gaat al beter dan in het begin. Eerder hebben we een ladekastje gemaakt en ondanks een paar foutjes met meten, heb ik het toch gefikst. Ik vind het wel knap van mezelf dat het is gelukt!”

Was het voor jou ook de eerste keer, Flip?

“Ik heb al met machines en hout gewerkt, hoewel ik in mijn vrije tijd vooral met metaal bezig ben. Hiervoor heb ik Ruimtelijke Vormgeving aan het Sint Lucas in Bostel gedaan. Daar heb ik de basis geleerd. Bij IPO kan ik me verdiepen in de constructie, het materiaal en de berekeningen. De opdracht was niet helemaal nieuw voor me. Het lastigst vond ik om er een kloppend geheel voor de klant van te maken, zodat het een goed verhaal is dat niet uit de lucht komt vallen. Ik ben best trots hoe het is geworden. Ik zou dit wel op mijn eigen bureau zetten.” ●

Docent Wido de Kruijf geeft al zeventien jaar les aan studenten Industrieel Product Ontwerpen aan de HAN in Arnhem. “Tijdens deze studie leer je te denken in series, het gaat niet om ambachtelijk stukswerk. Bij Industrieel Product Ontwerpen ontwerp je voor de klant. De opleiding is een combinatie van vormgeving en werktuigbouwkunde. De studenten variëren dan ook van kunstenaars tot juist heel technische mensen.” In de opleiding wordt er alleen in de eerste maanden specifiek met hout gewerkt. De bureaulamp is het eindproduct van die kleine kennismaking.

BUURMAN EN BUURVROUW

Joris van Rest en Marleen de Graaf

Joris van Rest en Marleen de Graaf zijn de oprichters van circulaire bouwmarkt Buurman Arnhem Nijmegen. NOEST gaat op bezoek bij hun Arnhemse locatie, waar in een ruime hal een verrassend groot aanbod van hergebruikte bouwmaterialen te vinden is. “Of je nu klusser, circulair bouwer of schatzoeker bent, iedereen is welkom.”

Tegels, behang, deuren, bij bouwmarkt Buurman is het assortiment elke week anders, maar hout is er altijd te krijgen. “Tachtig procent van wat we hebben, is hout. Hout laat zich gemakkelijk hergebruiken”, vertelt Joris. Buurman is onderdeel van een collectief. De eerste werd in 2015 in Rotterdam opgericht. Inmiddels zijn er vijf Buurmannen. Behalve Rotterdam en Arnhem Nijmegen verkoopt Buurman ook tweedehands bouwmaterialen en restpartijen in Amsterdam, Utrecht en Antwerpen. Het doel is om in 2030 tien vestigingen te hebben.

A je to!

De meeste oprichters van de vijf Buurmannen zijn vrouw. Marleen, van huis uit socioloog en fervent klusser: “We krijgen steeds vaker de vraag: waarom heet het Buurman en geen Buurvrouw? Tja, klussen wordt nog steeds geassocieerd met mannen, hoewel dat in de circulaire bouw dus wel anders is!” Joris: “Nijmegen en Arnhem zijn natuurlijk ook burens van elkaar. We worden dus ook wel eens Buurman en Buurman genoemd.” Grappend: “We moeten het maar omarmen. A je to! (uitroep uit de grappige Tsjechische poppenserie Buurman en Buurman over twee klussende buurmannen, red.)”

Van houthandels tot particulieren

Het hout dat Buurman verkoopt komt uit uiteenlopende en soms onverwachte hoeken. Joris: “We hebben op collectief niveau goede samenwerkingen met houthandels, zoals Van Dam en Platowood.” Hij wijst naar een stapel piekfijne planken. “Of hier: dit is perfect hout uit Argentinië, die hebben we van RET Bouwproducten overgenomen. Onze wens is wel om steeds meer lokaal te werken en dat lukt ook. Deze platen zijn bijvoorbeeld van het Krölller-Müller Museum. Na het afbouwen van een expositie waren die over en belden ze ons met de vraag: ‘kunnen jullie hier iets mee?’ Nou, graag! Anders waren ze allemaal naar de stort gegaan.” Naast bedrijven kunnen ook particulieren bij Buurman terecht met overtollige materialen. “We vragen wel of ze eerst een foto willen sturen. We zijn geen kringloopwinkel.”

Net zo goed als nieuw

De prijzen bij Buurman liggen iets lager dan bij de reguliere bouwmarkt, maar verder is er weinig verschil. “Wat hier ligt is net zo goed als nieuw”, legt Joris uit. Marleen knikt. “We zijn gewoon een winkel, we verkopen kwaliteit. Dat Buurman goedkoper is, is een klein wonder, gezien het werk dat voorafgaat aan het vullen van de schappen. Joris: “Het is maatwerk. En dat is, behalve heel tof, behoorlijk intensief. Het ontspijkeren, schoonzagen en schaven van oude planken, maar ook het onderhouden van contacten kost veel tijd. Bij sommige bedrijven ga ik elke week langs om te kijken of ze iets hebben.” Marleen: “Leuk is dat we daardoor net wat andere houtsoorten aan weten te trekken dan in de bouwmarkt liggen, zoals gebakken fraké (loofhoutsoort uit Centraal- en West-Afrika, red.)”

Zaadjes planten

De twee liepen afzonderlijk van elkaar al langer rond met het idee een Buurman te beginnen in hun eigen regio. Joris nam het initiatief, Marleen stapte niet lang

‘We willen van circulaire het nieuwe normaal maken’

De buitenzijde van het pand in Arnhem.

Naast hout biedt Buurman ook tweedehands deuren.

*'We zijn gewoon een winkel,
we verkopen kwaliteit'*

daarna aan boord. "Ik werkte als afdelingshoofd bij de gemeente Arnhem en wilde al heel lang met hoofd en handen werken. Ik dacht, als ik het nu niet doe, mis ik de boot." Joris: "Wat ik leuk vind aan Buurman is dat we niet met het vingertje wijzen van: zo moet het, maar we planten zaadjes. Samen doen we iets goeds voor de wereld, maar we leggen er niet altijd de nadruk op. Daar hou ik van." Marleen: "We schreeuwen niet van de daken dat we circulair zijn. We willen van circulair het nieuwe normaal maken. Als je iets nodig hebt, kijk je eerst in de schuur of ga je eerst naar Buurman, pas daarna kijk je of de reguliere bouwmarkt het heeft."

Leren maken

Behalve voor het kopen van bouwmaterialen kunnen mensen bij Buurman Arnhem Nijmegen ook terecht voor workshops, cursussen en teambuildings. Daar is het zelfs allemaal mee begonnen. "We openden eerst in Nijmegen," vertelt Joris. "We hebben er een heel mooie locatie in de NYMA: bruisend en met veel creatieve makers in de buurt. Alleen was er geen ruimte voor bouwmaterialen, dus fungeert die locatie vooral als werkplaats." Maar ook in de bouwmarkt (ook met werkplaats!) in Arnhem wordt kennis doorgegeven. Marleen: "We leren deelnemers niet het fijnmazige werk, maar net de fase ervoor: hoe werkt een boormachine of een afkortzaag. Het gaat erom mensen te leren máken, zodat ze niet meteen naar IKEA hoeven te rennen als iets kapot is of wanneer ze iets nieuws willen."

Hé, hier is een bouwmarkt!

Hoewel de Arnhemse locatie van Buurman wat meer verscholen ligt, zijn Marleen en Joris blij met de plek. Het is niet eenvoudig een goede ruimte te vinden. Marleen: "We moeten hier meer ons best doen om mensen te laten weten: hé, hier is een bouwmarkt, kom eens binnen! Maar we worden steeds beter gevonden en de mensen die hier komen, zijn verrast door ons aanbod." Joris: "We hebben ook in Arnhem leuke burens, zoals een smid, een messenslijper en een gitaarbouwer." Marleen: "En verderop zit Go Go Plastics, met hen doen we nu een pilot. Zij maken panelen waarmee je van alles kunt maken, speeltoestellen bijvoorbeeld, en keukenbladen. De restdelen liggen hier." Joris: "Ze maken die platen van restplastic, zoals tandpastadoppen. Het materiaal gaat op die manier weer naar boven in de keten, dat is toch gaaf!" ●

www.buurmanarnhemnijmegen.nl

Buurman Arnhem is geopend van donderdag tot en met zaterdag van 10 tot 18 uur. Voor mensen die aan de slag willen, maar thuis te weinig plek hebben, is er een werkplaats te huur. Ook zijn er workshops en cursussen te volgen: van het bouwen van een moestuinbak tot het maken van een Rietveldstoel.

Het magische universum van Rob de Looff

Onder de naam Robin Wood maakt Rob de Looff muziekdoosjes van stadshout. Stadshout komt van bomen die, bijvoorbeeld, zijn omgewaaid in een storm of plaats moesten maken vanwege herinrichting. Sinds hij in 2015 het bestaan ervan ontdekte, werkt Rob met niets anders meer. In plaats van een roemloos einde in de versnipperaar geeft hij de bomen een muzikaal nieuw leven. "Mijn muziekdoosjes zijn een ode aan de boom en aan de vogels die erin leefden," verklaart hij. Rob weet van elk stuk hout dat hij gebruikt van welke boom het komt en waar die heeft geleefd. Op de onderkant van ieder doosje schrijft hij de naam, de plaats en als het even kan, het plant- en kapjaar. Als Robin Wood heeft Rob in tien jaar tijd tienduizend doosjes gemaakt. "Er zijn intussen hele families met muziekdoosjes van mijn hand. Elk nieuw kind krijgt er weer eentje." Zelfs de prinsessen van Oranje zijn voorzien van een muzikaal cadeautje van Robin Wood. "Hun muziekdoosje is gemaakt van de koning en koningin van het woud, een eik uit het Haagse Bos en een beuk van Landgoed de Horsten. Ik heb het samen met een brief naar het paleis gebracht. Dat was wel bijzonder."

Nog bijzonderder is dat er in 2025 een film is gemaakt over het werk van Rob: Het Goud van de Zon. Een Italiaanse componist heeft de filmmuziek er speciaal voor geschreven. Het verhaal van Robin Wood lijkt wel een sprookje!

www.robinwoodmusicbox.com

Wil je meer weten over het magische universum van Rob de Looff? Lees verder online!

IN BEELD

MET ZORG EN PRECISIE GEMAAKT: DE JAPANESE TREKZAAG

*Op bezoek
bij Gyokucho
Razorsaw
in Japan*

Voordelen van een Japanse trekzaag:

- Door de trekbeweging kost het zagen weinig kracht.
- Hierdoor kunnen de zaagbladen heel dun gemaakt worden en maak je precieze, rechte zaagsnedes.
- Japanse zagen hebben geharde tanden en blijven daardoor lang scherp.
- Zijn de tanden beschadigd of versleten, dan kan het zaagblad vervangen worden.

De Japanse stad Miki 三木市 (spreek uit: Miki-shi) is de oudste smederijstad van Japan. Messen, zagen, beitels, schaven, overal waar je kijkt, zie je werkplaatsen voor houtbewerkingsgereedschap. Hier staat ook de fabriek waar de Gyokucho Razorsaw trekzaag gemaakt wordt. Mascha van der Meer, winkelmedewerker van Baptist, nam er een kijkje.

Als meubelmaker en medewerker bij Baptist weet Mascha hoe gebruiksvriendelijk en handig de trekzaag is. Dus dat maakproces van dichtbij meemaken, voelde als een cadeautje. Ze werd rondgeleid door afdelingshoofd Tomoo Yoshida die alleen Japans spreekt. Yuka Komatsu (contactpersoon voor Baptist) vertaalde het gesprek. Mascha: “Yuka spreekt fantastisch Engels, wat ongekend is in Japan.”

Een stad vol gereedschap

Om in Miki te komen, moet je eerst naar Kobe, een grote stad ten westen van Osaka. “Daar bezocht ik eerst het Takenaka Carpentry Tools Museum,” vertelt Mascha (zie kader). “Vanuit Kobe reisde ik met de trein door een bergachtig, bosrijk gebied naar Miki waar Yuka me bij het station oppikte. In het kleine stadje zie je overal traditionele smederijen en natuurlijk de Gyokucho Razorsaw fabriek.”

Binnen bij Gyokucho Razorsaw

Gyokucho is een onderdeel van Razorsaw Manufacturing Co. Ltd., opgericht in 1969. Gyokucho is het handelsbedrijf van deze fabrikant. “Het gebouw bestaat uit twee grote witte kubussen naast elkaar. De fabriek is enorm. Bij binnenkomst zag ik overal grote, zware machines. In het kantoor heette het personeel, dat ook alleen Japans spreekt, me welkom. Vervolgens kreeg ik een filmpje te zien over het maakproces van de zaag en werd een grote collectie zagen gepresenteerd. Heel bijzonder om te zien dat hier de zagen vandaan komen die bij Baptist in de winkel hangen. Een rondleiding door de fabriek betekende een rondleiding langs veel zware machines en bij elke machine een uitgebreide uitleg.”

Een medewerker controleert de rug van de Dozuki zaag.

Takenaka Carpentry Tools Museum

Voordat Mascha in het maakproces van de trekzaag dook, bezocht ze het Takenaka Carpentry Tools Museum in Kobe. Mascha vertelt: “Als je gek bent op hout en je kunt hier naartoe: doen! Het is een prachtig gebouw met allemaal houten verbindingen. Overal waar je kijkt is hout, overal is gereedschap en je ziet de geschiedenis van de zagen en andere houtbewerkingsgereedschappen. Als je geluk hebt kun je er ook meedoen aan een workshop. Echt fantastisch.”

Speciaal staal, speciaal gemaakt

“We begonnen bij de stansmachine”, vertelt Mascha. “Voor de zaagbladen gebruiken ze SK staal dat al op grote rollen klaar staat. Dit staal is vijf keer harder dan gewoon staal en het wordt speciaal voor Razorsaw ontwikkeld. De platen gaan de stansmachine in en komen er aan de andere kant als zaagbladen uit. Yuka vertelde trots dat de fabriek bewust kiest voor stansen in plaats van laseren, dat levert een stabiel product op.”

Tanden slijpen met diamant

Na het stansen gaat het blad door de anti-warping-machine om het helemaal recht te trekken. Terwijl Mascha met haar wijsvinger over het gladde blad van de zaag gaat, laat ze kleine streepjes op het blad zien. “Die zijn achtergelaten door de machine. Als de tanden erin geslepen zijn en de zaag is gezet, gaat hij nog een keer door deze machine. Dan weten ze zeker dat het eindproduct helemaal recht is. Hieraan zie je met hoeveel zorgvuldigheid de zagen gemaakt worden.” Een zaagmachine met een diamantblad van 130 millimeter slijpt vervolgens de tanden. Ook hier gaat het blad twee keer door de machine: de ene kant op, tand voor tand wordt in het blad gezaagd. En de andere kant op, waarbij de andere rij tanden aan de beurt is. Mascha: “Die zaagmachine schijnt zo perfect te zijn,

dat hij op een duizendste van een millimeter kan worden ingesteld. Voor elk type zaag is een andere instelling, want elke tand heeft een andere vorm en wordt ook nog op de juiste hoogte afgevlakt. Als je goed kijkt, zie je het: bovenop elke tand zit nog een klein hoekje.”

De kunst van het zetten

Het zetten van de tanden is nodig om vastlopen te voorkomen. De zetting verschilt per zaag. Mascha legt uit: “Bij veel zagen staan de tanden om en om. Een medewerker legt de zaag in de machine en zet de tanden de ene kant op. Dan wordt het blad omgedraaid en worden de tanden de andere kant op gezet.” Er zijn nog meer opties. “Sommige zagen hebben vier gelijke tanden, gevolgd door een hogere tand en weer vier gelijke tanden”, gaat Mascha verder. “De verhoogde tand werkt als een soort voorsnijder, waardoor het zaagsel makkelijk wordt weggevoerd. Het zorgt ervoor dat de gang wordt schoongemaakt tijdens het zagen. Ik stond ervan versteld met hoeveel aandacht en precisie ze daar werken. De hele dag zit een medewerker

achter een enorme loep. Elke tweehonderdste zaag legt hij eronder en controleert tandje voor tandje of alles klopt. Fantastisch toch? O, ik word hier zo enthousiast van.”

De laatste lagen

“En vervolgens zijn we er nog niet.” lacht Mascha. Ze vertelt verder: “Wie goed naar een zaag kijkt, ziet dat de tanden een beetje zwart zijn. Dat komt door de impulsverharding, die zorgt ervoor dat je zaag extra lang scherp blijft. Een laser verhit de buitenkant van de tanden daarvoor tweeduizendste van een seconde. Niet té heet, want dan wordt het staal broos,” legt ze uit. “Vervolgens wordt er een anti-roestcoating aangebracht en wordt de zaag voorzien van een gelaserd logo.”

Precisie met een rug

Gyokucho Razorsaw produceert ook de Dozuki-zaag, een zaag met een rug. Mascha: “Een man timmert de hele dag ruggen recht en dicht. Je zou denken, gebruik daar een machine voor, maar daar geloven ze in dit geval niet in. Timmeren, timmeren, timmeren, de hele dag door. Al dit soort werkzaamheden doen ze met de hand om het product precies zo te krijgen als ze het hebben willen. Later wordt het zaagblad in het handvat, dat voorzien is van een rug, gestoken. Dan zit de zaag perfect strak in de rug.”

De skippybaldames van Miki

De handvatten van de zagen worden in een andere fabriek in Miki gemaakt: Ikutomo Tatuo Woodworks. In 1900 begon het bedrijf met het maken van houten sandalen en rond 1940 ging het over op de productie van houten handvatten. Gyokucho Razorsaw zweert bij handvatten omwikkeld met rotan. Dat geeft meer grip. “Via een achterafweggetje, waar geen vrachtwagen doorheen lijkt te kunnen, reed Yuka ons naar

de fabriek. Eén man zaagt hier de hele dag houten blokjes. Die gaan in een machine waar ze als een rond handvat weer uitkomen. Vervolgens gaan de handvatten door naar de ‘skippybaldames’: drie dames met skippyballen als krukjes die in een bloedhete ruimte met alleen wat ventilatoren aan het werk zijn. Het is hier een drukte van jewelste,” vertelt Mascha. “De dames kletsen en lachen allemaal door elkaar terwijl ze de hele dag handvatten met rotan omwikkelen. Vervolgens gaan de handvatten terug naar de Gyokucho fabriek waar een medewerker de zagen in de handvatten steekt. Tijdens de coronaperiode, toen de fabriek stillag, maar de vraag naar zagen enorm was, ging Yuka zelf met een doos handvatten op kantoor zitten om elk handvat met rotan te omwikkelen,” vertelt Mascha. “Een handvat zonder rotan was geen optie, want kwaliteit gaat voor alles en de bestellingen moesten hoe dan ook geleverd worden.”

Een dozijn zagen

Na de rondleiding langs de machines, nam Mascha nog een kijkje in het magazijn. Hier verpakken ze de zagen in dozen, twaalf stuks per doos. “En zo krijgen wij de zagen in de winkel aangeleverd.” ●

Wil jij kans maken op een Gyokucho zagenset? Zie pagina 51!

Meester Hein te Velde:

“Het leukste aan lesgeven vind ik het omgaan met allemaal verschillende mensen.”

Hein te Velde geeft al twaalf jaar les aan jong en oud. De een is een beginner en komt uit nieuwsgierigheid en de ander heeft meer ervaring en wil bijvoorbeeld mooie houtverbindingen leren maken. “Ik geef aan vier groepen les, dat zijn in totaal 32 mensen die met hetzelfde materiaal in feite dezelfde oefeningen doen. Maar ze benaderen hun werk op hun eigen manier, ze werken in hun eigen tempo, dus ik begeleid ze eigenlijk op individuele basis. Iedereen heeft weer wat anders nodig om te leren. Jos bijvoorbeeld, is heel perfectionistisch. In het begin probeerde ik dat een beetje af te remmen, maar inmiddels weet ik: dit hoort bij hem en het brengt hem ver. Jos werkt behoorlijk zelfstandig. Het is leuk om te zien hoe hij thuis ook nadenkt over zijn werkstukken, hij heeft inmiddels echt de regie over zijn eigen werk.

We noemen houtbewerken een eerlijk vak. En eerlijk betekent af en toe ook hard. Als iets niet lukt geeft een leerling soms het gereedschap de schuld of het hout is niet goed, maar uiteindelijk ben je natuurlijk zelf degene die een fout maakt. Je komt jezelf hier soms wel tegen. Maar we hebben vooral veel plezier met elkaar. Het leukste vind ik om bij de cursisten de verwondering over al hun ontdekkingen te zien. Door hun ogen kijk ik zelf ook weer naar dat hout en wat je er allemaal mee kunt doen. Dat herinnert me aan mijn begintijd.”

www.meubelmakerijkopshout.nl

LEERLING EN MEESTER

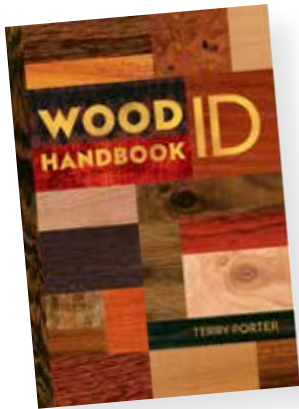

Van wie heb je als houtbewerker het meeste geleerd? Wat vindt de meester de belangrijkste les en valt er eigenlijk zelf nog wat te leren? In de rubriek Leerling en Meester spreken we elke keer een leerling en zijn of haar leermeester.

Leerling Jos Janssen:

“Werken met hout, ik vind het prachtig. Eerst nadenken over een ontwerp en dan wat moois maken. Mijn opa was wielenmaker en mijn vader werkte ook veel met hout. Ik heb als kind heel wat uren in de schuur doorgebracht om gereedschap aan te geven. Daar komt de liefde voor hout vandaan. Sinds mijn pensioen heb ik meer tijd om met mijn handen te werken. Vanochtend heb ik nog twee uur staan maaien met een handzeis. Heerlijk. Het mooiste wat ik hier bij Kopshout gemaakt heb, is een ronde, kersenhouten tafel. Die is voor mijn dochter. En voor mijn andere dochter heb ik thuis een ontwerp gemaakt voor een theekistje. Daar ga ik zo in de werkplaats mee aan de slag. Een kistje met een verstekverbinding, verstevigd met decoratieve veren. Om de hoeken van 45 graden aan de plankjes te maken, gebruik ik de futselplank (hulpstuk waarmee je hout onder een specifieke hoek kunt schaven, red.). Dat is toch wel het mooiste wat ik hier geleerd heb, houtverbindingen maken. Ik werk vrij nauwkeurig en daardoor niet zo snel, maar dat maakt hier niet uit. Hein begeleidt iedereen persoonlijk. Het is indrukwekkend om te zien hoeveel kennis hij heeft. Elke cursist is met wat anders bezig en door goed te luisteren en te kijken kan hij je altijd verder helpen. Hij denkt mee en als het goed gaat, laat hij je lekker je gang gaan. De sfeer is hier zo prettig, ik ga hier niet meer weg. Ik weet ook al wat ik hierna ga maken: een muziekstandaard. Ik leer namelijk ook gitaarspelen.”

BOEKEN TIPS

Wood ID Handbook
Auteur: Terry Porter
Prijs: € 20,65 incl. btw

Het Wood ID Handboek is ideaal voor iedereen met interesse in hout en houtsoorten. Door het compacte formaat is het boek ook zeer geschikt als cadeau voor houtliefhebbers.

Dit boek beschrijft meer dan 100 verschillende types hout in detail met prachtige illustraties en foto's. Er is ook waardevolle informatie over de typische toepassingen, duurzaamheid, houtdefecten en mogelijke gezondheidsrisico's van elke houtsoort.

Worked en Joined (2 boeken)
Auteur: Joshua A. Klein
Prijs: € 31,75 incl. btw per editie

In *Joined: A Bench Guide to Furniture Joinery* neemt de auteur je op bedachtzame wijze mee door de meest gebruikte houtverbindingstechnieken voor meubelmakers.

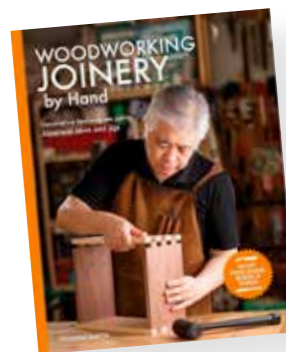
In *Worked: A Bench Guide to Hand-Tool Efficiency* beschrijft de auteur Joshua A. Klein verschillende houtbewerkings-technieken op zeer gedetailleerde wijze.

Lepelhout
Auteur: Sjors van der Meer en Job Suijker
Prijs: € 25,95 incl. btw

Het boek *Lepelhout* van Sjors van der Meer en Job Suijker neemt je mee in de wereld van vers houtbewerken. Dit boek is een vervolg op hun eerste boek: *Vers Hout*.

Lepels snijden uit vers hout. Sjors en Job doen dit al jaren met veel plezier. Met passie en verwondering nemen ze in dit boek de lezer mee in de magische wereld van bijl en mes, van bomen en ambacht. Aan de hand van uitgewerkte stap-voor-stapvoorbeelden en gedetailleerde beschrijving van de bijl- en mestechneek kan je zélf aan de slag met deze geweldige hobby.

Woodworking Joinery by Hand
Auteur: Toyohisa Sugita
Prijs: € 34,45 incl. btw

Woodworking Joinery by Hand is een baanbrekend houtbewerkingboek dat een nieuwe draai geeft aan de traditionele manier voor het maken van houtverbindingen. Het boek richt zich primair op het maken van houtverbindingen met handgereedschap.

Sugita heeft een unieke methode voor het geleiden en controleren van het zaagblad met behulp van mallen en magnetische platen.

Bestel de boeken via
deze QR-code

